

Jaroslava Svobodu není asi nutné nějak zvlášť a dlouze představovat. Kdo si rád na zahradě užívá líného zahradničení nebo buduje vlastní rodový statek, ten se jistě setkal s jeho knihou Ekozahrady, která se stala jakousi zdejší biblí pro ekozahradníky. Než se dostal k pořádání kurzů o metodách ekozahradničení a návrzích ekozahrad, procestoval velký kus světa, kde pobral mnoho zajímavého nejen v oblasti permakultury. Po návratu z cest se do ekozahradničení pustil na plno. Jak sám o sobě říká: „Žádnou vysokou školu na toto téma jsem neabsolvoval, protože žádná taková neexistuje, a s minulým a současným odborným školením se názorově značně rozcházejím. Své vzdělávání také rozhodně nepovažuji za ukončené a ani nedoufám, že by mi příroda někdy udělila diplom za ukončené studium.“

Ekozahradník s dokonalým jménem

Jarda ve své knize i na kurzech například propaguje pravokořenné stromy (to jsou ty, které vyrostou na vlastních kořenech a nikoliv na podnožích) a hned přikládá návod, jak je „vyrobit“ z těch naroubovaných. Byla jsem na jeho kurzu a jeden z účastníků se ho tehdy zeptal, kde se dá pravokořenný strom pořídit. Jarďa s lehkostí odpověděl: „Nikde. Nikdo je totiž zatím neprodává. Možná to čeká právě na tebe.“ Říká také, že bychom stromy neměli stříhat, ale naopak bychom je měli nechat růst tak, jak to chce sama příroda. Nutí zkrátka k zamyšlení nad vším, co na zahradě a nejen na ní podnikáme.

Jardo, když jsme se viděli naposledy, vypadal jsi velmi spokojeně, jak se Ti daří teď?

Mám se báječně, zase o trochu šťastněji a víc ve své síle. Dal jsem si štěstí jako svou prioritu, protože dělat cokoliv a nebýt u toho šťastný je zbytečné mrhání času. Vedlo to u mne ke změně přístupu ke všemu mému budování a tvoření, a dokonce i k nedávné změně partnerského vztahu. Takže, mám se fajn...

Myslím, že každá partnerka Tvoji práci značně obohatila nebo obohacuje. Vnímáš to stejně?

Každý vztah nás vzájemně obohacuje, ty partnerské obzvláště, proto si je do života přitahujeme. Nejen po pracovní stránce, ale celkový vnitřní růst se od toho odvíjí. Já jsem vděčen za všechny posuny a transformace, kterými jsem skrze minulé báječné vztahy prošel. Pochopil jsem, že vztahy nutně nemusí být považovány za kvalitní a úspěšné, jen když trvají na doživotí. Úspěšné jsou, když oběma účastníkům dají to, co dát mají, a ti mohou šťastně jít zase svou cestou, jen o několik úrovní výš. Jsem například schopen sebe i ostatní více vnímat, porozuměl jsem lépe polarizované mužsko-ženské interakci, změnil jsem díky ženám v mém životě kompletně své stravovací návyky, otevřel a vyléčil si hluboká zranění, která si většina z nás nese z dětství a z porodních traumat, lépe chápu, co je v životě důležité, a umím se více radovat z toho, co je. A stále věřím, že každý vztah, ve kterém zjistíme, co nechceme, nám umožní vytvořit si to, co doopravdy chceme, což je třeba nakonec i ten radostný, finální vztah, kde jsme nadosmrtní už jen šťastní.

V úvodu svých přednášek říkáš – a vlastně to píšeš i ve své knížce, že ses už jako malý kluk rád hrabal v hlíně a pěstoval, co se dá. Kdy sis ale poprvé uvědomil, že Tvoje cesta je odlišná od té, která je, řekneme, běžná?

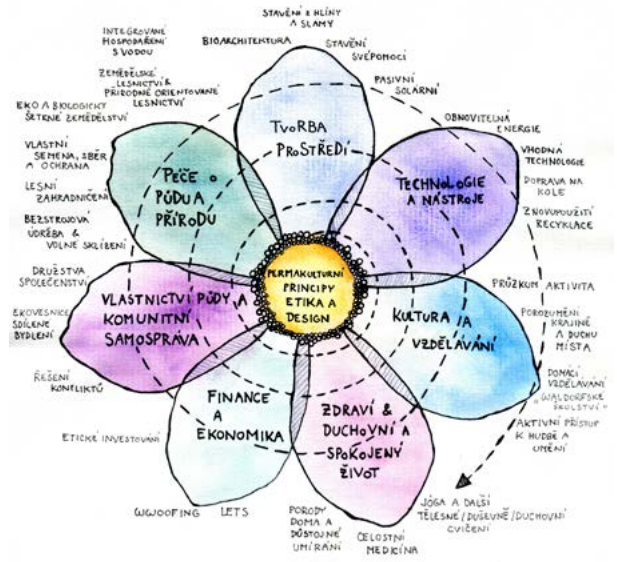
To jsem věděl vždycky, vhodnější otázkou je, kdy jsem si dovolil po ní naplno jít. Při cestování po světě, kterým jsem strávil asi

7 let, jsem si různě přivydělával. Takhle jednou ráno, kdysi dávno, jsem si v Chicagu balil svačinu, že půjdu s kamarádem zase makat na nějakou stavbu, a došlo mi, že se mi vůbec nechce. Že můj život jde tak rychle a hekticky, že nemám čas vnímat sám sebe. Tak jsem už nikam nešel, dva měsíce jsem si jen v pronajatém pokoji meditoval, četl moudré knihy, obrátil životní režim z denního na noční, abych potkával co nejméně lidí, začal jsem se stravovat bez živočišné a bez cukru, abych měl čistší mysl, a hledal jsem, kdo vlastně jsem a co mi dává smysl dělat. Chodil jsem běhat v noci do parků a po pláži Michiganského jezera. Bylo fajn, že jsem byl pryč z domova a nic mne netlačilo, nic jsem nemusel, a něco peněz jsem už měl našetřeno. Většina lidí si nikdy tento čas pro sebe a jen sebe nedopřeje, přitom jim to může ušetřit roky a desetiletí zbytečných slepých uliček. Našel jsem se, kousek po kousku, a můj život mohl naplno začít. Kdyby mne tenkrát někdo sledoval, asi by si myslel, že jsem se zbláznil. Před rokem jsem četl knihu Davida Deidy, který přesně podobnou metodu k nalezení svého životního poslání doporučuje (každý má nějaké své). Jeho verze je tedy kratší - nic nedělat, třeba i hodinu denně každý den, nebo týden či měsíc ve stanu na zahradě, jen být, sedět, zaměřit mysl jen na touhu najít „proč jsem tady“, omezit celý vnější svět na zachování základních životních potřeb, a vnitřní jiskra, se kterou jsme se narodili, dostane konečně prostor se rozhořet.

To, co popisuješ, se zdá tak jednoduché. Když jsem ale sama začala číst knížku Moc přítomného okamžiku, tak jsem zjistila, že je pro mne nesmírně obtížné jen tak být a nic nedělat, myšlenky nechat plynout. Nabourává to vše, co jsem se do té doby naučila. Neňí to podobné jako u permakultury? Lidé si často nedokáží představit, že si mohou dovolit zahradu občas jen tak nechat být a nezasahovat.

Jednoduché by to bylo pro člověka, který se narodí a nikdo mu už do života od té doby nekecá. Chápal by principy vesmíru

Vlevo: Z kurzu při praktické ukázce mulčování **Vpravo:** Základní principy permakultury - ukázka z knihy Ekozahrady.

a přirozeného plynutí. Rodíme se dokonalí, se vším, co k životu potřebujeme, stejně jako zvířátka. Srnka není lepší srnkou, když ji někdo bude deset let vzdělávat, jak být lepší srnkou, a pak ji na zadek vytetuje nějaký titul. Zvlášť když by jejími učiteli byli třeba mrož a vorvaň. Chudák srnka pak má co dělat se z toho vůbec vzpamatovat. Celý oficiální vzdělávací systém a výchova, jak jsme ji zažili (o porodu ani nemluvě), má za následek odtřžení člověka od jeho hluboké a dokonale přirozenosti. Lidé pak skončí jako trosečníci v lodičkách na rozbouraném oceánu, místo aby sami byli součástí toho oceánu života a užívali si svou bouřlivou a radostnou divokost. To by pak třeba byli všichni šťastní, svobodní, nikdo by nepracoval jako biorobot pro tento „systém“... Máme všichni ještě trochu radostné, ale náročné práce na sobě, abychom se znovu stali opravdovými lidmi, a je čas si to přiznat a dělat ji.

Mnoho lidí Tě považuje za českého permakulturního guru. Chodí k Tobě na kurzy, jistě Ti i píší a žádají o rady. Je možné tohle všechno skloubit s prací na vlastním rodovém statku a s budováním permakulturního centra?

Když už se někdo narodí jako guru, tak si musí umět poradit, ne? :-). Dělam co dělám, protože mě to baví, je to mé životní poslání, které jsem prostě včas objevil. Když mne něco nebaví, nedělám to. Díky tomu zbývá čas na vše ostatní, co mě baví. Samozřejmě bych chtěl mít vše hotové hned, ale učím se v celém tom procesu, že nejlepší doba je „v pravý čas“.

A jak vlastně pokračuje projekt permakulturního centra?

Velmi zdárně. Je to taková ukázka, jak z naprostého hnusu vyrobit ráj. Hektarový pozemek dříve náležící k JZD, na kterém jsem nechal zdemolovat starý prasečák, se postupně proměňuje v sympatickou zahrádku. Příští rok jako zlatý hřeb bude postaven velký dvoupatrový srub s přednáškovou halou v podkrovní. Bude na tom ještě nějaká práce, ale děje se to vše hladce.

Budou zde probíhat jen tvé kurzy, které se týkají ekozahradničení, nebo plánuješ i nějaké další? Víš, že permakulturu nechápeš jen ve vztahu k zahradě nebo rodovému statku, ale i ve vztahu k celkovému přístupu k životu. Můžeme se tedy těšit, že se budeme v centru rozvíjet všemi směry?

Ano, bude to multifunkční centrum, k šíření všeho prospěšného. Permakultura zahrnuje a propojuje všechny oblasti lidských aktivit, tak to ani oddělit nejde. Od pěstování rostlin, designů, zdravé stravy, zpracování plodin, přírodních staveb, osobního rozvoje, transformace společnosti, až po... možná ani netuším, co ještě přijde. Nehodlám ho však pronajímat libovolným akcím, tak jak je zvykem u jiných center, to by mě nebavilo. Vyjím-

kou budou například akce a lektoři, které sám pozvu, protože se mi prostě líbí, co dělají. Hlavně si to stavím pro sebe, abych si nemusel nikde rezervovat termíny rok dopředu :-). Svoboda se tomu říká.

Jak se daří Tvému rodovému statku? Co Ti na něm nyní dělá radost?

Roste do krásy a už pár let hojně plodí, rád tam jsem, tvořím, fotím. Největší radost mi letos udělalo, že jsem konečně, snad poprvé za ty roky, stihl vše už na jaře pokosit. Tedy to, co se kosit má. Musím tedy dodat, že při mém výměru hodně přes deset hektarů používám malotraktor, dvojbubnovou sekačku, křovinožer i ruční kosu zároveň. Kosu tedy nejraději, a do velikosti 1 ha bych s ní asi vystačil (plocha na kosení se rychle zmenšuje, jak dřeviny zabírají prostor). Úplně úžasné je, když jsou stromy už vyšší než já a nemusím se bát, že je i s jejich tyčkou přehlédnu při sečení ve vysoké trávě. Radost mi dělá, že to všechno funguje tak, jak to učím na kurzech :-). Že příroda opravdu není blbá a umí v podstatě růst sama, my průběh jen korigujeme směrem, který nám vyhovuje. To je ta fáze po několika letech, kdy už všechna největší dřina s oplocováním, sázením, obmulčováním malých sazeniček, kosením třímetrových bodláků a zúrodnováním půdy na záhonech je z větší části hotová a přechází se do příjemné udržovací a doladovací fáze. To, že každým rokem na dobře založeném pozemku množství nezbytné práce rapidně ubývá, asi udělá radost každému.

S odstupem času máš nějaké další poznatky ohledně pěstování pravokořených stromů, které tak rád sázíš a propaguješ?

Na pozemku s chudší jílovitou půdou, který byl zatím hodně větrný (topolové větrolamy nyní konečně dorůstají deseti metrů), měly nejen roubované odrůdy, ale i ty vegetativně zpravokorenělé poměrně těžké časy. Proto jsem velmi ocenil odolnost a houževnatost pravokořených stromů ze semen, tedy generativně množených. Rostou rychleji, když na ně moc fičí, mrzne, něco je okouše, vždy se z toho rychle dostanou a překvapivě brzy plodí, i jabloně. Nejsou to již odrůdy, z kterých jsem vzal semínko, jsou to jejich podmínkám přizpůsobení potomci, nový koktejl probuzených genů. Ale plody jsou zatím ve všech případech velmi chutné, s něčím opravdu planým jsem se ze semen, která si pro výsevy vybírám, ještě nesetkal. Ze semen pěstují hlavně broskve, meruňky, špendlíky a jabloně. Vegetativně zpravokorenělé stromy (ze zakopaných roubovanců) krásně rostou a plodí hlavně v zahradách nebo chráněnějších pozemcích, které už mají příhodnější mikroklima pro ovocné dřeviny. Rodové statky na poli jsou v prvních letech především o lesnějších dřevinách, které na nich udělají pohodu.

Jarda Svoboda (*1977)

- ekozahradník a velký propagátor permakultury
- autor knihy Ekozahrady
- lektor permakulturních kurzů
- majitel vlastního několikahektarového rodového statku
- tvůrce permakulturního centra nedaleko Doks

V minulosti jsi vyhlášoval kurzy i pro permakulturní designéry. V současné době jsem nabídku takového kurzu u Tebe na stránkách nenašla. Jak se vůbec daří prvním ročníkům a budou další?

Teď si dávám od designérů pauzu, abych se mohl věnovat více jiným záležitostem a sobě. Tak nějak se nyní sám transformuji na další level bytí. Roční výcvik je velmi časově i psychicky náročný, lektor vnímá všechny účastníky, jejich schopnosti, bloky, nálady, nastavení, životní situace... Je to vždy velká škola a zkouška i pro mne. Možná za rok nebo za dva bude další výcvik, zatím nevím. Absolventi z minulých let to mají různě, občas někoho potkám nebo napíší. Někteří jedou naplno, dělají jednu zakázku za druhou a jsou spokojení, někteří, ačkoliv vím, že jsou velmi šikovní, si stále moc nevěří a nežijí se tím. Také sem tam někdo zjistí, že to dělat vlastně nechce. Je to určitá zodpovědnost a životní styl, což funguje dobře ve směsi s notnou dávkou osobní síly, hravosti a nadhledu. Též je to o otevření se hojnosti na všech úrovních. Pokud někdo z nich čte i tento rozhovor, rád bych jim připoměl, že designér si vybírá svého klienta, stejně jako klient designéra. Na zákaznících, kteří nejsou v souladu s designérem, se dá také vyhořet, proto je třeba přitahovat si do života fajn klienty ;-). To platí asi u všeho podnikání, nejen u ekozahrad...

Na svých kurzech hodně doporučuješ využití planých rostlin v kuchyni. Do Pravého domácího teď připravuji recepty a návody na jednotlivé druhy. Máš nějaký nový objev?

Tak například na jaře jsme si dopřávali pohankové placky s tempehem, mladou bršlicí, kopřivou a medvědí česnekem. Vše se nakrájí na kousíčky, zamíchá s pohankovou moukou (nebo jakoukoliv jinou), trochou oleje, špetkou soli, kmínem a dvěma vajíčky od indických běžců :-). Jde to i bez vajec, další koření libovolně. Těsto ladíme vodou do tahavé tekuté konzistence. Usmaží se to jako placka na pánvi na oleji. Lze zapécti v troubě třeba jako muffiny. No a cpu se pampeliškami, hned jak vykvetou, to není nic nového, budete po nich skvěle opálení, mají mimo jiné skvělé látky a hodně betakarotenu.

Jaké máš plány do budoucna? Mám pocit, že byl velký rozdíl mezi prvním kurzem, který jsem u Tebe absolvovala zhruba před 5 lety, a tím, na kterém jsem byla před rokem. Zatímco na prvním jsi působil nadšeným, vysoce nakažlivým dojmem, na tom posledním jsem cítila, že jsi byl trochu zklamaný, že se lidé ptají stále na ty samé otázky. Nemáš někdy chuť posunout se dál? Nebo to byl jen můj dojem?

No vidíš, já měl právě opačný dojem. S tím, jak jsem starší a doufám i moudřejší, cítím v sobě větší pokoru při odpovídání i na ty základní a stále se opakující otázky. Ale pravdou je, že vedení kurzů je taková alchymie. Každá skupina, která se sejde, je jiná, někdy veselá, jindy melancholická, více materialistická nebo duchovní... Já jsem samozřejmě také stále jiný a jsem tam

Nahore: Z kurzu – oslava po vytvoření bylinkové spirály.
Uprostřed: Svobodu/svobodu každému stromu! – ukázka z knihy Ekozahrady. **Dole:** Při vlastních návrzích ekozahrad a rodových statků se na Jardových kurzech nepoužívají složité programy. Každý si vyrobí svou vlastní jednoduchou pomůcku z papíru. Nad návrhy se často dlouze a vášnivě debatuje.

Nahoře vlevo: Motocestování po Evropě. **Dole vlevo:** Výroba kosišť s přáteli. **Vpravo:** A ještě jednou výroba kosiště, tentokrát v dílně.

hlavně jako zprostředkovatel. Vzniká taková jedna velká bytost složená z nás všech a já, jako lektor, s tou energií vědomě i podvědomě pracuji, aby tam proběhlo to, co proběhnout má. Mám sice osnovu a dávku informací, kterou předávám na hlavové úrovni vždy skoro stejně, ale je toho za slovy a mezi slovy ještě mnohem víc. A často to není ani o zahradách, mám pocit, že mnoho lidí si chodí pro posuny na hlubších úrovních své bytosti. Snažím se, aby každý dostal, pro co si přišel, a není to většinou na úrovni myslí a nemusí to být ani příjemné. Každopádně je to vždy něčím prospěšné. Kolik je tam lidí, tolik tam bude i názorů na to, jaké to bylo. Myslím, že není náhoda, že někdo je součástí zrovna jedné skupiny v daném okamžiku svého života a někdo zase jiné. A kam se já posunuji? K ještě větší vnitřní svobodě a hojnosti. Pracuji na novém typu semináře zaměřeného na soběstačnost s širokým záběrem od ryze materiálních metod k zajištění si živobytí až po nejhlubší niternou práci, jejímž cílem je vnitřní volnost a hojnost na všech úrovních. Myslím si totiž, že hmotu a duchovno (alias neviditelnou tvůrčí energii) nelze od sebe oddělit a že naše mysl a pocity vytvářejí naši realitu. Těším se na ty, kteří budou mít odvahu na takový kurz přijít.

Když jsem se bavila s ostatními lidmi na Tvém kurzu, tak jsme se shodli, že to, koho na nich člověk potká, je také strašně důležité. Přišlo takhle ke mně spoustu dalších zajímavých informací a brala jsem to vlastně jako další benefit samotného kurzu.

Vznikají tam i přátelství na celý život. Často se tam potkají lidé, kteří bydlí někde poblíž a mohou se navštěvovat a podporovat,

nebo několik lidí s malými zahrádkami, kteří spolu pak jdou jako parta někam zakládat rodové statky. Zpětné vazby, které se ke mně mailem po čase dostávají, jsou někdy až hodně vtipné.

Co považuješ za svůj největší úspěch a co naopak za největší neúspěch? Dá-li se něco takového vůbec najít.

Ze všech neúspěchů, malých i velkých, se vyvinuly ty největší úspěchy, protože jsem zjistil, co nechci a co pro mě nefunguje, a díky tomu jsem mohl vytvořit to, co doopravdy chci. Ať už se jedná o zeleninový záhonek, projekt, spolupráci nebo partnerský vztah. Vždycky bylo něco, co se trochu nepovedlo a v konečném důsledku to stejně bylo dobře. Hlavní je to nevzdát, poučit se a jít dál. Momentálně považuji za největší úspěch, když prožiji den s radostí - v přítomném okamžiku a vědomě tvořím. Vše okolo se pak úplně magicky poskládá samo tím nejlepším způsobem.

Mimochodem, pro to, co děláš, máš ideální jméno. Předpokládám ale, že mi na to řekneš, že to není náhoda.

Víš, Zuzko, to není náhoda :-).

Koukněte na:
www.ekozahrady.com